
מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף טו'

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

רב דקהל שערי תפילה

פאסאיק ניו ג'רזי

לפי נדון בעניני גרוה טוס עיה
by Mr. & Mrs. Duoy Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

בענין עירוב מקוואות

- רמב"ם הל' מקוואות פ"ח הל' א'
- רא"ש הל' מקוואות סימן טו'
- שו"ע ורמ"א שם נב'-נג'
- ש"ך שם ס"ק קט' וקיב'
- פתחי תשובה שם ס"ק לז'
- ט"ז שם ס"ק כב'
- דרכי תשובה שם אות רפה'
- הרמב"ם הביא את עיקר הדין שכל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה. וברא"ש הובא שצריך אורך ב' אצבעות כדי לחבר שאוב זה לזה. ובשו"ע חילק בין מקוה פסולה דאו' שצריכה חיבור כשפופרת הנוד ובין פסולה דרבנן שאינה צריכה אלא כשערה [כפי הבנת הש"ך ס"ק קט']. והרמ"א שאפילו בפסול מדרבנן (של שאיבה) יש מחמירים שיהא כשפופרת הנוד.
- והשו"ע הביא עוד שם שאפילו נסתם אח"כ אין זה מעכב חלות הכשרות של הפסולה; אכן בש"ך ס"ק קיב' הביא בשם רבינו ירוחם שיש להחמיר בדין זה. והפתחי תשובה הביא בשם הנוב"י שחולק על דברי הש"ך ופשוט שמותר.
- וע' בהט"ז שהגביל דין הנ"ל רק לענין פסולי המקוה אכן מקוה חסר שנתערב ואח"כ נסתתם פשוט שהוי מקוה פסולה. ובדרכי תשובה הביא עוד בשם אחרונים שיש להחמיר במקוה חסרה בכל אופנים (אפילו שלא כדעת הש"ך).

בספ משנה

מהרה. הלכות מקואות פ"ז פ"ח

בספ משנה ק"ג 225

ומ"ש כיצד היין וכו' אינם פוסלין את המקוה בשלשה לוגין וכו'. נלמד מדין שלשה לוגין חסר דינר מים שאובים שנפל למוכן דינר חלב וכו' שכתב רבינו בס"פ זה ונספ"ק דמולין (דף כ"ה ע"ג) וצ"ל דמקואות מן ההמה שההמתין אינו פוסל את המקוה כלומר בשלשה לוגין: ומ"ש ופוסלים בשינוי מראה אפילו מקוה שיש בו ארבעים סאה וכו'. צפ"ק ו' דמקואות:

ח וכו"ש מי הצבע וכו'. עס נכס רבי יוסי ומשמע לליכא מאן דפליג עליה במקוה: מ מקוה שנפל לתוכו יין וכו' עד ה"ו לא יטבול בו. עס: ומ"ש והטובל במקום שנשתנה לא עלתה לו מבילה. נלמד ממה שיצא בסמוך: ומ"ש אפילו הבית של יין וכו'. מוספתא פ"ה דמקואות: כתב הראב"ד לא עלתה לו מבילה א"ל בתוספתא הטובל בין במקום היין. ופשוט הוא

וכן מקוה שיש בו כ' סאה וכו'. פשוט הוא שהרי אין כאן לא פיסול שניו מראה ולא פיסול מים שאובים: ומ"ש ואין הסאה שנפלה עולה טעמו משום דצפ"ק ו' דמקואות לא משכח שינוי מי פירות את המקוה אלא כשהיו בו ארבעים סאה ונתן סאה ונטל סאה:

כמשהו פ"ו דמקואות ומבואר בדברי רבינו: י שלשה לוגין מים שאובים וכו' עד ולא א"ל בתוספתא הטובל בין במקום היין. ומימי לה צפ"ק דמולין (דף כ"ו):

ב יש מעלים את המקוה וכו' עד הרי המ' שנשארו מקוה כשר. צפ"ו דמקואות אלו מעלים ולא פוסלים השלו והכרד והכפור והגליל והמלת ויטע הכרד ארבע היה רבי ישמעאל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקוה והערו אשוי מירדא משמו שאמר להם לא והבואו שלג וטעו מקוה בתחלה וסוכר רבינו דבשלג דמיון שהמיר רבי ישמעאל לפשות מקוה דלמא איתא לא הוה שתיק מיהו בנשתה ובתוספתא ומדברי רש"י משמע דלף שלג אס עשה ממנו מקוה שהוה פסול דהא דתנן מעלים את המקוה מעלין היינו משלימין אשלומי אין אכל כפני עלמו לא וכו' מ"ק דמני שלג כהדי הני דמעלין סוכר דבכפני עלמו לא ופליג ארי' ישמעאל וק"ל כמ"ק ורבינו סוכר דכרי ישמעאל נקטינן משום דענד מעשה ומעשה רב אי נמי דמנא קמא? נמי כרי ישמעאל סוכר בשלג ומשום איך נקט לישנא דמעלין:

יב מקוה שנשתנה וכו'. נלמד הוא מדין הדית צו קלי זמיס ועגבים:

וכתב הראב"ד דשלג צריך למעבן ביד שיהא כפני הכפור והכרד אכל התפוח וחלול כמות שהוא לא ונראה שלא תמיון רבינו שכתב וריסקו: ומ"ש והשבר*: ז מקוה שהדיח בו וכו' פ"ו דמקואות: *ועינין (דף כ"ו): ח"ע:

וכתב הראב"ד מצאתי בתוספתא פ"ה מקוה שאין בו מים מ' סאה וכו'. ורבינו שמשון פירש ולא עוד אלא אפילו חור אחר כך למלאו כשר לקוהו עליו ע"כ נראה מדברי כהקוה עליו להשלימו למ' סאה הוא דכשר אכל היין מעלה אותו כדברי הראב"ד ורבינו נראה שלא היה מפיש כפיוש הראב"ד דא"כ לא הוה שתיק מיניה:

פ"ח א כל המעורב למקוה וכו'. רפ"ו דמקואות: ומ"ש גומית הסמוכות לפי המקוה ומקום רגלי פירות בהמה וכו'. עס צפ"ה מנזילין צמחיין ונעליין ובפרסק התמור המעורבת צמחים: ב חוריי המערה וכו'. רפ"ו דמקואות: ג מחט שהיתה נתונה וכו'. בסוף פרק ו' דמקואות:

ד עוקה שנבחר וכו'. עס: ה כותל שבין שני מקואות וכו'. רפ"ו דמקואות וכת"ק ופירש רבינו שמי הוא הארוך ומומיה כותל מלמעלה למטה וערב הכתב ומומיה כותל מנימין לשמאל וכן פירש הראב"ד בספר בעלי שנתנו ורבינו שמשון והרא"ש פירשו צפ"ק:

כמה

משהחמיין. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחד ונפל מאחד מאלו סאה לתוכו לא העלהו והרי המים כשרים כשהיו שאין אלו פוסלין אלא בשינוי מראה כמו שביארנו: ו' ופעמים שאלו מעלין את המקוה. כיצד מקוה שיש בו מ' סאה ונפל לתוכו סאה מאחד מאלו וחור ולקח סאה ממנה הרי המ' שנשארו מקוה כשר: ז מקוה שהדיח בו סלי זיתים ועגבים ושינוי את מראיו כשר: ח מי הצבע בשלשה לוגין. ואין פוסלין אותו בשינוי מראיו: ט מקוה שנפל יין או מוהל יין או שאר מי פירות ושינוי את מראיו ונפסל כיצד תקנתו ימתין עד שירדו גשמים ויחזור מראיו למראה מים. ואם היה במקוה מ' סאה מים כשרים ממלא ושואב לתוכו עד שיחזור מראיו למראה מים. נפל לתוכו יין או מוהל וכווצא בה ונשתנה מראה מקצתו. אם אין בה מראה מים שלא נשתנה כרי מ' סאה ה"ו לא יטבול בו. והטובל במקום שנשתנה לא עלתה לו מבילה. אפילו הבית של יין שנשברה בים הגדול ומראה אותו מקום כמראה של יין הטובל באותו מקום *לא עלתה לו מבילה: י שלשה לוגין מים שאובין שנפל לתוכו אפילו משקל דינר יין ושינה מראיהו והרי מראה הכל מראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו אלא אם שינו את מראיו: יא שלשה לוגין חסר דינר מים שאובין שנפל לתוכו דינר חלב או מי פירות והרי מראה הכל מים ונפלו למקוה לא פסלוהו עד שיפלו שלשה לוגין מים שאובין שאין בהן הערובת משקה אחר ולא מי פירות: יב מקוה שנשתנה מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפל לו דבר ה"ו כשר לא אמרו אלא שנשתנה *מחמת משקה אחר:

השנת הראב"ד

*מחמת משקה אחר. א"ל מלאמי בתוספתא מקוה שאין בו מים מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו אינו נפסל בשלשה לוגין ולא עוד אלא אפילו חזור מראיו לממות שהרי כשר פי' כיון שחור למראה יין הרי הוא כאלו כולו יין וטוב אינו נפסל בשלשה לוגין מים נפקא מינה שחס חזור למראה מים כשר ולא עד אלא שהיין עולה לו למ' סאה מתוך שהמים שחורו יין מטהר אף היין שנפל בהם מיטעה עמהם עזה מושך את זה וזה מושך את זה כך מ"ל ופי' שהיתה לי צמחים כמגמיה ופירשתי:

פרק שמיני

א כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו. גומות הסמוכות לפי המקוה. ומקום רגלי פירות בהמה שהיו בהן מים מעורבין עם מי המקוה כשפופרת הנוד מטבילין בהן: ב חוריי המערה וסדקי המערה מטבילין בהן אע"פ שאין המים שבהן מעורבין עם מי המקוה אלא בכל שהוא: ג מחט שהיתה נתונה על מעלות המקוה והיה מולך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל מהורה: ד עוקה שבתוך מקוה אם היתה הקרקע המברלת בין העוקה והמקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה אין מטבילין במים שבוערה עד שהיו מעורבין עם המקוה כשפופרת הנוד. ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה אפילו אין מעורבין אלא בכל שהוא מטבילין בהן: ה כותל שבין ב' מקואות שנפסק לשנים מצטרפין ואם היה בשניהן מ' סאה מטבילין בכל אחד

משנה למלך

כמים שנעממו משום הטובל בהם כמ"ס רבינו בס"פ מהלכות אבות הטומאה ד' . ה' לא יתא דהא ארבעידי השקה בהו ומתי להו וכמ"ס צפ"ב מהל' עומאת אולתן דין כ"א ומהנהיה זה כתבו רש"י ומוספות דמיירי במשקין דלפן להם עתה במקוה ורבינו רע"ז ע:

ספ

טורי זהב

(סא) ויש מי שמתיר בו'. הוא הרא"ש [ש"ת כלל לא סימן ד-1] שהנחיה בסעיף מ' [ס"ק מת.]. וכבר מו"ח [ב"ח עמוד רפ"ה ד"ה ומ"ש] ללעיל גבי הנקט המקוה כולי עלמא מודים שפוקקין הנקבים בדבר המקבל טומאה, שלא בא אלף לנגז המקוה שלא יצואו המים לשם.

(טז) ואינו מכיר חילוק זה, דהא גם כאלו אין עושה כן אלף שלא יצאו המים דרך שם:

לחוש לחילומה [צ"ח] ואלו יצאם המים קרוי וזמלון אלף כשאין חזרין למקוה אלף כשיצאין מעט וחזרין שם לא מקרי זמלון; **(צ"ח)** וואם בא לשתום הסדק כדי שישארו בו ארבעים סאה ק"י לא יסתום אותו כידו ולא בכל דבר (ה"ה) המקבל טומאה ק"ה **(סא)** ויש מי (ע"ט) שמתיר לשתמו בכל דבר שמקבל טומאה:

נא ק"י [צ"ח] וניקב המקוה ומימיו נוטפים מעט מעט (ה"ה) או נבלעין בקרקע מעט מעט בשר לפי שאין זמלון יבירת:

נב ק"י [צ"ח] הבא לערב קמו מקוה פסול או חסר עם מקוה בשר להכשירו או ששניהם חסרים ובה לערבם להכשירם צריך שיהא נקב שביניהם **רחב** ק"י (ב) כשפורת הנאר (י"י) הגה ק"י [צ"ח] וקילוח המים יהיה כזומז

יורה דעה רא הלכות מקואות

שפתי כהן רסו

קח ובה זה דוקא בו'. ללאורה משמע דר"ל דאם צאה ממעיין אע"פ שהוספק המעיין דין מעיין עליה לטער צומלון, כדאימא צמח"ק [ש"ח ע"ג]. דלי בא לאפוקי אס הוא מעיין עדיין, פשיטא. וכן משמע הלשון צאה ממעיין. אבל בס"ק ל' הקשימו על דברי

מהר"ק דכשהוספק המעיין שזא אין שם מעיין עליו, וא"כ י"ל דמיירי הכא דעדיין צאה ממעיין ושלא תאמר כיון דצמקוה הוא צמקוס מכונס נישום לחילומה קא משמע לן: קט מקוה פסול.

דוקא הפסול מדאורייתא צעי כשפורת הנוד, אלף הפסול מדרבנן סגי כשערה, כלקמן סעיף נ"ג: קו וקילוח המים בו, כלומר, לאפוקי מאומן פוסקים דסברי דסגי שהנקב יחא כשפורת הנוד אע"פ שאין קילוח המים גדול כל כך, אלף צעיין שקילוח המים יחא כשפורת הנוד:

ערך להם למהריק"ש

בנין: נב (ערך) רחב כשפורת הנאר בו'. וזו המים כשיעור הנקב ויש אומרים קלילת השום:

ביאור הגר"א

כן אף בוחלין לא יטהר, כנזכר לעיל [ס"ק צא] דאין קטפרס חיבור, ובהריא תנן במתניתין שלשה מקואות, ולא במעיינות, ובמתניתין סוף פרק ז' מהחט שהיא בו, וכמו שכתוב לקמן בסעיף נ"ד בהג"ה: [צ"ח] [ושי"ן] וואם בא בו. כפירוש הר"ש [שם פ"ה משנה ה] וכרבי יוסי: [צ"ח] ויש בו. משפרש למתניתין בדרך אחר, וכנזכר לעיל בסעיף י"ד וסעיף מ"ה. וראיה דמותר כהאי גוונא, ממתניתין ו' פרק ה' ומודים בו וכלים שגדר בו. ועיין רא"ש שם והלכות מקואות סימן י"א: ש"ת כלל לא סימן ד': [צ"ח] [נפ"ה] נא ניקב בו. דברי המחבר תמוהין, דהרשב"א [ותרה הכהי שער המים שער ב] כתב לישטמו דסכריא ליה כפירוש הר"ש [מקואות פ"ה משנה ה], אבל לפי מה שכתב בסעיף הקודם דאין נפסל אלא אם כן לא ישאר מי סאה, ואז אף בכהאי גוונא פסול: [צ"ח] [נפ"ה] נא הבא בו. [מקואות מתניתין ד' פרק ו', וכפירוש הרא"ש שם ובפסקיו והלכות מקואות] סימן ט"ו שאוב בו או בו או בו. אבל הרא"ש לא כתב אלא שנים האחרונים, וכמו שכתוב בסעיף נ"ג, לכן כתב המחבר פסול במקום שאוב, דבפסול מודה, כמו שכתב שם בהג"ה ודוקא בפסול בו. ודמגני השקה בשאוב, מתניתין ב' פרק ג' ומתניתין ח' פרק ו' ומתניתין ח' שם. ובחסר בצד שלם, מתניתין א' וה' שם, ושאר מקומות. וב' סדרין, מתניתין ג' שם. ודוקא כשפורת הנוד, מתניתין ג"ל ומתניתין א' וה' שם, וכל שכן בשתייהן חסרים: [צ"ח] [הג"ה] וקילוח בו. ר"ש סוף פרק ח' דטהרות, ועוד יש לפרש דכל מקום שהמים מתערבים דרך נקב, וניחא השתא בו, וכן כתבו תוספות דהיגיה כ"א ב' ד"ה כעוביה בו, וביבמות ט"ו א' ד"ה עירוב בו, ובגיטין ט"ז א' ד"ה הניצוק בו, דלא כר"ח. עיין שם ושם:

באר היטב

(עז) מועיין. לר"ך לומר דמיירי הכא דעדיין צאה ממעיין, ושלא תאמר כיון דצמקוה הוא צמקוס מכונס נישום לחילומה, קא משמע לן, ש"ך [ס"ק קח]: **(עט)** שפתי. כמב' הצ"ח, ללעיל גבי הנקט המקוה כולי עלמא מודים שפוקקין הנקבים בדבר המקבל טומאה, שלא בא אלף לנגז המקוה שלא יצאו המים לשם. ואינו מכיר חילוק זה, דהא גם כאלו אין עושה אלף שלא יצאו המים דרך שם, עכ"ל הט"ו [ס"ק פא] [ועיין לעיל מה שכתבתי בס"ק ט"ז]: **(פ)** כשפורת. כמב' הש"ך [ס"ק קט], ודוקא מקוה הפסול מדאורייתא, אלף הפסול מדרבנן סגי כשערה, כלקמן סעיף נ"ג:

פתחי תשובה

(לד) באה ממעיין. עיין ש"ך ס"ק ק"ח שכתב דמיירי הכא דעדיין בא ממעיין, אבל כשהוספק המעיין שוב אין דין מעיין עליו. עיין בתשובת מעיל צדקה סימן ל"ט שביאר עוד, דהא דמהני החיבור למעיין לטהר המקוה בוחלין היינו כשיורד קילוח המעיין לתוך המקוה והמעין זוחל, אבל אם המעיין עומד או שוחל למקום אחר ומי המקוה רק נוגעים להמעין, אינו חיבור לטהר המקוה בוחלין, כי אם לזה מועיל לענין פסול שאיבה ולטהר בכל שהוא. ומכל שכן אם המקוה מקלחת להמעין שאינו מועיל החיבור. וכן אם בימי הקור המים שבצינורות נגלדים, דאי מקרי מופסק מן המעיין. ואפילו בימות החמה יש לנזור אטו ימי הקור, ע"ש. ועיין מה שכתבתי לעיל ס"ק ג' עוד בשמו [ועיין מה שכתבתי לעיל סעיף י' ס"ק יד ב"ה דין מקוה, בשם תשובת חתם סופר, שדעתו דכל זמן שנקבי החזילות פתוחים טובלים, ואין להחמיר לנזור בו, ע"ש]: **(לה)** המקבל טומאה. עיין בתשובת נודע ביהודה תנינא חלק י"ד סימן קל"ז שנשאל במקוה שאינו מי מעיין רק מי גשמים, ולפי שהמים נבלעים בקרקע מעט מעט קבעו נסרים סביב וגם בקרקעיתו, והנסרים קבועים בידות של ברזל, אם יש בוה חשש דהוי המעמיד הווייתו ע"י דבר המקבל טומאה. והשיב, דאם לקחו יתרות חדשים בודאי אין שום חשש. ואפילו אם לקחו יתרות ישנים שכבר נשתמשו בתלוש, כמו חתיכות וכיוצא בהן, וכבר ירדה להם קבלת טומאה, ואלו עלו מטומאתן אף שחברם בקרקע. מכל מקום יש להקל, כיון שהמקוה לא נפרץ, ובלעיה זו שנבלעים בקרקע מעט מעט אלף מקרי זוחלין, כבסעיף שאחר זה, אין הנסרים גורמים שום טהרה, אלא מניעת הפסול שעתיד לבא, לא מקרי זה הווייתו ע"י דבר המקבל טומאה, ע"ש [ועיין בתשובת חתם סופר [וי"ד] סימן ר"ד שגדול אחד הקשה על זה משיטת ר"ת בסוכה דף י"ד [ע"א] הוסיפת ד"ה פירוס עליה סד"ן. והוא ז"ל כתב ליישב שרייתו, ודברי הנודע ביהודה נכונים, וראוי לסמוך עליו לדניא, ע"ש. ושם בסימן ר"ח אודות מקוה של מי גשמים העשויה בגיגית טמונה בקרקע חלכה אך נקובה בשולים להוציא משם המים לנקותה, והברזא מנוזשת, אי יש לחוש בוה משום הריה בטהרה, והשיב דאין בוה שום חשש, כי הברזא הלו אינו מקבל טומאה, ע"ש]: **(לו)** או נבלעין בקרקע. [ועיין בתשובת חתם סופר [וי"ד] סימן ר"א דהוא הדין מה שנבלע מבין רצפת אבנים, דמה לי בלוע בקרקע או באבנים, כיון שאין זוחליתן יבירת ליכא למיחש. עיין שם עוד מה שכתב לפלפל בוה, ועיין מה שכתבתי לעיל סימן קצ"ח ס"ק ט"ז ס"ק ט"ז]:

איצר מפרשים

נב (ש"ע ע"ה) מקוה וכו' וואם בא לשתום הסדק וכו'. עיין תשובתי [חתם סופר] חלק י"ד סימן סימן ר"ח: **(נא)** ניקב המקוה וכו'. עיין תשובתי [חתם סופר] חלק י"ד סימן ר"ח: **(נב)** ניקב המקוה וכו'. עיין תשובתי [חתם סופר] חלק י"ד סימן ר"ח: **(נא)** ניקב המקוה וכו'. עיין תשובתי [חתם סופר] חלק י"ד סימן ר"ח:

באר הגולה עם ציונים מוחש"ך

ק"ה שם [ע"ג] לפירוש הר"ש [מקואות ס':]. קבא. שם בשם אביו הרא"ש [ש"ס] ש"ת כלל לא סימן ה' [משנה סוף פסק ה' טעבילין צמח"ק וכו' ומודים שהוא גודר בכלים: קבא. הרשב"א צעור המים בסוף מורת הבית [שער ב':]. קבא. משנה ו' פרק ו' [ש"ס] [ש"ס] שם שער ו': קבא. שיעורו מפורש לעיל סעיף מ': מילי (*). [פ"ה] וכו' מילי להשגיר אלף לפסול מקוה חסר על ידי השקת מים שאובין לר"ך שיהיה כנגד הנקב ג' לוגין מים שאובין כללעיל בסעיף ק"ח:

ציונים לרמ"א עם ציונים מוחש"ך

(מ"ג) אגור סימן אלף חי בשם אביו: (מ"ד) ב"י [עמוד רפ"ה ד"ה] וכמב' בשם מהרי"ק בשורש קנ"ו: (מ"ה) ריב"ש סימן רצ"ב: (מ"ו) ריב"ש סימן רצ"ב בשם (א') [ר"ב] [פ"ה] המפרשים וכן כתב הב"י [עמוד רפ"ה ד"ה] ומדנין בשם רמ"א:

נקודות הכסף

ה' (שם ס"ק סא) ואינו בכיר חילוק זה בו. החילוק פשוט, דהמס עדיין אין כלן מקוה אלף כולו לפקוק ו[לנגז], אלף הכל רואה להשגיר המקוה, וק"ל:

הגהות והערות

[פ"ה] הוספה מעבודת המ"מ: [פ"ה] כן הגיה הל"ס ושמלה [לחם ס"ק רח] וכן משמע כ"ה ש"ס שם ד"ה אלף דעת:

קיא ולאחר שנתערב הפסול בו. כתב הצ"ח [עמוד רסו ד"ה ומ"ט] דוקא צעירב הפסול עם שאינו פסול הוא דנאשר בהכשרו לעולם, אבל צעירב המסר עם השלם, כיון שנסתם הנקב והרי הוא חסר לפנינו, מה מועיל לו מה שהיה מעורב ממחלה עם השלם כיון שהוא עכשיו חסר, ללא יאח אלא שלימה ונסתרה. וכן מוכח מהלשון, דצרישא הזכיר חסר ופסול, וכאן לא הזכיר אלא פסול, ע"כ. וכן כתב צפרישה [אות טו] בשם מהרש"ל [בהגהות הטור ד"ה הפסול], וכן מובא בתשובת הרא"ש כלל ל"א דין ג', ודברים פשוטים הם:

הס: קיב יי צעירב בהכשרו
ב"י. ורבינו ירוחם [נתיב כו מ"ה ר"ג] כתב שנסתפקו המפרשים אם נאשר השאוב בהכשרו או כיון שנסתם הנקב חוזר לפיסולו כנתמלה, ומביאו צ"י [עמוד רסו ד"ה ומ"ט] ודרכי משה [טו], וטוב להחמיר לנתמלה [טו]:
קיג והוא"ו והוא סמוך צ"ג. או אלא המקוה שלם נכדי שאנו רואין התלמול. אבל כשמופר בשמון זה לזה שמים או שלם מהן מי סאה, אע"פ שמיכר דארעא תלמולי ממחלת והתלמול מפעפע מזה לזה לא היו מיצור, שם [מרדכי שטענות רמו משמח]:

הנקב: קיא [טז] ולאחר שנתערב הפסול עם הבשר אפילו רגע **(סב) נשאר קיב (ל) לעולם** **(פא) בהכשרו אפילו נסתם הנקב אחר כך**. קיב כל שיעמוד בשופרת הנאר ממעמו **קיב (ל) אפילו דבר שהוא מברית המים קיב ספק אם הנקב רחב כשופרת הנאר אם לאו פסול**. קיב [טז] **אם יש שם** **(ל) נקבים דקים הרבה מצטרפין לכשופרת הנאר אם המקוה האחד שלם** **(ט) והשני חסר: הגה [קז]** ומותר לתפור מקוה צד נהר ולטבול בה חף על פי שאין בה ארבעים סאה דהא ארעא תלמולי ממחלת **קיב והוא** **(סב) לנאר ואנו רואין התלמולים שצניעה שהמים צאין מן הנהר דרך התלמול דהיינו מנקזים דקים שנקרקע היו מזור: קל אבל אם שניהם חסרים אין הנקבים הרקים מצטרפין לכשופרת הנאר: [הגה] **[קא] [קט]** והוא הדין אם חלק מקוה נפל או נשק או אין שיעור מקוה נלד אחד פסול: **נג קל [קב]** **הבא להכשיר קיד מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אף על****

קיד מקוה שאוב ב"י. דהא דנעינן כשופרת הנאר דוקא להכשיר מקוה חסר מן השלם, אבל להכשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב, אע"פ שאינו משיקין אלא כשערה כשר, לפי שאשכח אינו פסול אלא מדצריהס, הקילו צ"ח, שם [מורה הנבוכים שער ד': המים שער ז']:

ערך א"חם אמהריק"ש

ב"י [מצטרפין בו]. ויש סומכים על זה להכשיר מקוה חסר שצד הנהר משום דארעא תלמולי ממחלת. ואין נראה כן מדברי שאר הפוסקים, שאין הנקזים נלאין כלל: ה"ק מקוה נפל או צריעה ואין צלח מן הנקזים שיעור מקוה יש להסתפק אי משיב כחוק. ומדין הענין נגד עצה דמשני המים של מעלה לתלמול המקוה [פס"ק סא] נראה להחמיר. וראו להתמיר:

ביאור הגר"א

[צט] [ש"ת] ולאחר בו. [מקואות] במתניתין ח' ו' ג' פרק ו': [ק] [נהג] וכו' וכו' כמו שכתוב בחגיגה כ"ב א' דהא ארעא כ"ב ר"ל, אם חפר שתיים ושלוש חפירות, וכל אחד אין בו מי סאה אין מצטרפין, והיינו טעמא דחילוק בסל וגרונתני דלא מהני, אבל סל וגרונתני שמילאן כלים כ"י, כיון דמקוה שלם סביבן. והוה שכתב בשו"ע אבל אם כ"י. ועיין ר"ש במתניתין ח' פרק ו', והא דאמרינן בפרק חומר [הניגה שם] כ"י, מה שאין כן מקוה בצד הנהר, דהנהר מקוה שלם: [קא] והוא הדין אם ה"ק בו. גמרא הג"ל: [קב] [פס"ק] **הבא אכשירי בו**. במתניתין ח' פרק ו' [דמקואות], וכמו שכתב הר"ש שם העליון כ"י וקשיא כ"י ונראה לפרש כ"י, ובסוף פרק ח' דטהרות [בר"ש] בסופו והא דתנן התם גבי סילון כ"י. וכן דעת כל הפוסקים, לבד הרא"ש והטור [עמוד ופרד"ס], וכמו שכתב [רא"ש] במתניתין ד' פ"ו [דמקואות] ובפסקיו סימן ט"ו כנזכר לעיל [סי' טז], וכפירושו במתניתין ח' שם, ע"ש בפירושו:

באר היטב

(פא) בהכשרו. כתב רבינו ירוחם שנסתפקו המפרשים אם נאשר השאוב בהכשרו, או כיון שנסתם הנקב חוזר לפסולו כנתמלה, ומביאו צ"י [עמוד רסו ד"ה ומ"ט] ודרכי משה [טו], וטוב להחמיר לנתמלה, ע"כ. וכן כתב צפרישה [אות טו] בשם מהרש"ל, וכן מוכח מהלשון, דצרישא הזכיר חסר ופסול, וכאן לא הזכיר אלא פסול, ע"כ. וכן כתב צפרישה [אות טו] בשם מהרש"ל [בהגהות הטור ד"ה הפסול], וכן מובא בתשובת הרא"ש כלל ל"א דין ג', ודברים פשוטים הם:

אחת אירע שהוצרכו לתקנה, והיו מרוקים המים ממנה בכל בוקר כדי לעשות טלאכתם שם, והמים היו נובעים לה מהנהר כל היום, ועל ידי זה לא היה בערב בתוכה עדיין מי סאה, ורצו חכמי עירו להתיר לטבול בתוכה, על פי השו"ע והגהת רמ"א שבבא"ן. והוא ז"ל אסר, ויצא הדבר באיסור שלא לטבול בה כל זמן שאין בה מי סאה, ואפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה. ומבואר שם שפסול המקוה הזאת הוא מארבעה טעמים. א', כי דינו של המדרכי [שכתובה רמו תשמו ג, ג], אף שהביאו הב"י [עמוד רסו ד"ה כתב, רמ"א, רוב הפוסקים פליגי עליה. ב', כי המדרכי לטעמיה [שם רמו תשמן] דפסק דמעין מטהר בכל שהוא, מה שאין כן לדין אין מקום לדין זה. ג', דאפילו הרמ"א שהביא דין זה דהמדרכי בסמוך להנהר, התנה בו תנאי שהוא סמוך כל כך עד שהחלחול נראה לעינים, ודבר זה הוא רחוק במציאות, דאפילו מקוה הנדרין דין שידוע שנובע מהנהר כי תמיד שוה בנובה למי הנהר, מכל מקום לא מהני, דצריך שיהא נראה לעינים דוקא, לא מה שמושג בשכל, ולא מהני ידועה בלי ראיה. וא"כ מקוה הבנויה במחיצות של עצים או אבנים המים נובעים ביניהם או תחתיהם, אין החלחול נראה, ואפילו בחפירה גרידא רחוק הדבר במציאות. ד', כי גם כל היבא דשרי לטבול בפחות ממי סאה לא נאמר אלא לקטן, ולא לאדם סתם, עכ"ל. ע"ש. עיין מה שכתבתי לעיל סעיף מ' [סי' כח] ב"ה יש לסמוך, בשם תשובת משכנות יעקב]:

ג"ליון מהרש"א

[לט] [שם פס"ק] **הבא אכשירי בו**. נשואו מברית המים, נשואו לחסר אחד הכנ שייקין קלחא כפמתי לדין זה נכריות לעיל סעיף ל"ג, דהתם יצירם מן המים

אוצר מפרשים

וד ש"ך [סי' קיב] צעירב בו, נראה לי דסבירא ליה אין ללמוד עירוב מקואות מורעה דהשקה, וזה דעת רבנו אלחנן בתוספות חגיגה כ"א ע"ב ד"ה כעוביה וכו'. אבל עדיין צ"ע, דהרי על כרחך לענין ורעה שיהי דין מקוה להשקת טמאים, דאי לא תימא הכי א"כ קשה הרי מי סאה אפילו נתוסף עליהם מאה סאה שאובין מכל מקום כשרה אף על פי שרבו השאובין, ואם אז מתפשטים המים,

קה. טור [עמוד רסו] מדברי אב"י הרא"ש בתשובה [כלל לא סימן ג'] מקואות וכו', מקואות פ"ק ו' משנה ג', הי"ח הממזר כסעף ג"ה וצ"ח שם [אות קג]: רבינו ירוחם נשט יש מפרשים:

קט. שם בתשובה [מקואות פ"ו משנה ג'] ק"ס. שם וכתב קמח, הרמב"ם צפ"ק מ' ממלכות מקואות [הגהה ו] וכן כתב הרא"ש [הלכות מקואות סימן טו]:

קמ. שם בתשובה ומפרש שם הטעם מפני שהוא מן המורה לנאמר שעיך עבילה הוא מן המורה:

קנ. מרדכי צפ"ק ג' דשנועות [רמז משנה ג, ג] בשם לר"ז [ש"ת סימן תקפ"ח] ממשנה ה' פרק ו' דמקואות השירה והמירה וכו' אם היה שם וכו':

קנ. שם ממחלת דרעא נגינה דף כ"ב ע"א וכפירושו ר"י שם בתוספות [כא, ג ד"ה עניינה]:

קל. הרשב"א צעיר המים ב"ק מורה הציט [שער ו] ומפרש הטעם לפי שאשכח אינו פסול אלא מדצריהס והס הקילו בו כ"י:

ציונים רמ"א עם ציונים מהשי"ך

[טו] מרדכי הלכות נדה [שטענות רמו משמן] בשם ראב"ה [ש"ת סימן תקפ"ח]:

ת"ט שם.

הגהות והערות

[טו] לפנינו נזכר משה למח:

[טו] עיין גדולי סתרה סימן י' ונכנס ושמלה [שמלה ש"ך ט"ז]. ועיין נודע ביטולה מנעל יו"ד סימן קמ"א:

(סב) בפסוק שאיבה שהיא מדרבנן. פירוש, צרוג המקוה כשר ומעוטו שאוב, כמו שכתב רמ"א בסעיף ג': **(סד) שנבדק מצד זה לצד זה בוי'**. יש צוה מחלוקת, לדעת הר"ש [הלכות מקואות סימן טו] והטור [עמוד רפת] דמה שכתוב במתמיתין [מקואות פ"ו משנה ט] לשתי מנטרף צל שהוא, דהיינו צרוגה, ונראה הטעם, דהא דבעינן נקב כשפורת הנוד בסמוך להכשיר^(טז) ודוקא **(סג) נפסול שאיבה שהיא מדרבנן אבל נפסול דאורייתא** בעינן כשפורת הגאל כמו שנתבאר ואפילו נפסול שאיבה קי"ז י' יש ^(טז) מולקין ^(טז) וכן ראו להורות: **נד** ^(קז) **כותל שבין שני מקואות (סד) שנבדק קי"ח** ^(קז) **לשתי מנטרף לערב שני המקואות להבשרים ואם לערב אינם מנטרפין עד שיהא במקום אחד כשפורת הנאר** ^(קט) **קי"ט ואם נפרץ הכותל למעלה זה לזה על רום בקליפת השום ועל רוחב כשפורת הנאר [בשר] ^(טז)**: הגה ^(קז) ^(טז) והוא הדין אם היה גל של עפר בין שני המקואות אם נטל מגובה הגל מעט עד שמקלמין זה לזה כרוצב שפורת הנאר כרוס קליפת השום סגי דלא בעינן כמלא שפורת הנאר אלא בנקב:

קמו בשערה. פירוש, כמות השערה: **קמו בשר.** צ"ח ^{(עמוד רפ) דיבור ראשון} תמה, **לעיל סעיף ו'** בעי כמוליא זית, וכן לעיל סעיף מ' לא סגי בנקב כשערה להציא מים על ידו לכתולה, וכן מכשיר בנקב כשערה כדעת הרשב"א ^(סא), **ול"ע, עכ"ל.** ולא ידענא מאי קושיא, דהא הרשב"א גופיה כשערה ^(מ"ג) סימן רכח] כצירא ליה צדינא דלעיל דבעינן שפורת הנוד, ומצינו צ"י לעיל דף רל"ד ע"ב ^(עמוד רמ"ד ד"ה ודע) צלרובה, אלא ודאי צריך לחלק דשאני הכא כיון דיש כאן מקוה שלמה אלא שהיא שאובה ויש מקוה שלמה בצדה, הלכך סגי בכשערה לעירוב מקואות, הואיל והאצוה מדבריהם, ודוק: **קי"ז יש הו"קין בוי'**. לטעמייהו אולי, דסבירא להו לעיל סעיף ג' כולו שאוב פסול מדאורייתא. ולפי זה היכא דהמקוה היתה רובה כשרה ומקצתה שאובה, כגון שנפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובים, סגי לכולי עלמא בכשערה. ובהכי נראה לי לתרץ מה שחמה הב"ח ^(עמוד רפ) ד"ה הבא] על סדרת הר"ש ^{(הלכות}

ק"ב. משנה ט' פסק ו' דמקואות וכפי פירוש הרמב"ם ^(סא) והר"ש והרא"ש ^(סא); רבינו ירוחם נתיב ט' מ"ה ד' שפירשו לשתי צרוג ופירוש לערב ולמעלה למטה: ק"ג. ס' דמשה ופירוש הרמב"ם ^(סא) והר"ש והרא"ש ^(סא):

ציונים ר"מ"א עם ציונים מהש"ך

מש"כ רשב"א תורת הבית [שער המים שער י' ור"ש במקואות פ"ו משנה ט]; טור [עמוד רפ] ודור"ש [הלכות מקואות סימן טו]; מ"ה מרדכי הלכות נדה [שפתי כהן משנה ג, א];

הגהות והערות

[פ"ו] מוסף ממהדורות קלאקא שלי"ם וילין. צמח צדק ויניצ'ה שלי"ד הנוסח "מנטרף"; [פ"ו] צ"ע, דעת הרמב"ם היא להיפך דשמי הוא מלמעלה למטה כמובא בצ"י עמוד רפ דיבור ראשון ובגמ"ו ס"ק סד:

להכשיר כל השאר. אבל דעת הרמב"ם [פירוש המשניות סא] היא להיפך, כמו שכתב בית יוסף [עמוד רפ דיבור ראשון] דצרוצב צריך כשפורת הנוד, ומה שכתב מתמיתין לשתי מנטרף בכל שהוא היינו צאורך מלמטה למעלה. נראה שעמו, דכל שפרץ הכותל לארכו הוא חלוני נפל כל הכותל, כיון שאין לו קיום צלמנע, מה שאין כן לרוצב דעל כל פנים יש לו קיום גם לחלק שלמעלה מהסדק מחמת החלק שלמטה, על כן צריך דוקא כשפורת הנוד. וכאן בש"ע לא נקט רק לשון המטה, ועל כן לעינן הפירוש יש להממיר כמרוויחו, דצין צאורך צין צרוצב צריך כשפורת הנוד: **(סד) ואם נפרץ הכותל בוי'**. דכיון שמגולה למעלה ורואה את האויר, אין צריך כשפורת הנוד:

מקואות סימן טו] וכייעתו למצרכי נקב כשפורת הנוד, דהא תנן [מקואות פ"ו משנה ט] מטהרין את המקואות העליון מן התחתון כו' ומשיקו אפילו כשערה, ודמק ליישב דהר"ש נמי מודה דסגי בשערה אלא דהחמיר לגזור שאוב אטו שאינו שאוב, עכ"ל. ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי, דהר"ש מוקי להך מתמיתין כשהמקוה העליון פסול רק מדרבנן. ומה שכתב הר"ש ש כשערה [כלל לא סימן ב] ראה לדן מעיין הנמשך דרך סילון לעיל סעיף מ"ט דכשר מתמיתין לעיל (והבאמתי לעיל ס"ק (ק"ד) [קה]), לאו למימרא דככולו שאוב סגי כשערה, אלא מצינו ראייה דא"ג שנמשך דרך סילון שמקבל טומאה מהני ליה השקה, כמבואר שם בשערה זוהו נומה, ואין הכי נמי לכל חד כדאית ליה, לפסול דרבנן בכשערה ולדאורייתא כשפורת הנוד, כן נראה לי: **קי"ח צ"תי מצטרף**

בו'. ונחלקו המפרשים איזה מקרי שמי ואיזה ערב, ולכן כתב הב"ח ^(עמוד רפ דיבור ראשון) לענין מעשה אין להם הכשר אלא אם כן יש נקב כשפורת הנוד במקום אחד צין צו צין צו: **קי"ט ואם נפרץ הכותל למעלה בוי'**. והוא הדין היכא דלא נפרץ אלא שהמים הולכין מזה לזה למעלה מן הכותל ורואים האויר, בעי כקליפת השום ולא סגי בטופח על מנת להטפוח, כדכתב הריב"ש [סימן ג' צ"ב] שם הרמ"ה וספר הגמולות [סמ"ג עין רמח רמא, ג] והרמב"ם [מקואות ט, ה], וכן פסקו הב"ח ^(עמוד רפ ד"ה ולענין) והב"ח ^(עמוד רפ ד"ה ומ"ש):

ערך צ"ח צמח צדק

פ"ה פ"ה ג' [בשר]. להיות פסול שאוב מדרבנן: פ"ה נד צ"תי בוי'. לשון הרמב"ם [פירוש המשניות מקואות פ"ו משנה ט] שמי הוא האורך, וכמוהו צוטל מלמעלה למטה. ועכר הוא הרצב, וכמוהו צוטל מימין לשמאל. וכן דעת הראב"ד [בעלי הנפש הנפש שער המים סימן ג הלכה טו]. אלא הר"ש [הלכות מקואות סימן טו] כתב הסך זה: [שם מצטרף בו'. מדנקט מנטרף לערב כו' נראה שחור אל הסדק שמנטרף לשפורת הנוד, כמו שכתב רבינו ירוחם [נתיב ט' מ"ה רכ, ד]. אבל דעת הרמב"ם [שם] שחור אל המקואות שמנטרפים אפילו אין צניוף כל הסדק כשפורת הנוד:

ביאור הגר"א

[ק"ג] [פ"ה דין מצד זה בו'. כן פירש הר"ש והרא"ש שם [מקואות פ"ו משנה ט] ושם [הלכות מקואות סימן טו]. והרמב"ם פירש שם להיפך, וכן הראב"ד [בעלי

פתחי תשובה

[לט] וכן ראוי אהירות. [עין בתשובת חתם סופר יו"ד] סוף סימן רי"ז שכתב להרב השואל וז"ל, אך מה שכתב שבעונה אחת יהיה מי גשמים ובאידיך כולו שאוב, שיכולו לחממו, ומסתמא כוונתו להשיקם על ידי נקב כשפורת הנוד, הנה אם הנקב פתוח תמיד ומים נושקים זה את זה אין פסוק, אך כשסותמין הנקב אי"ג כשהושקו שעה אחת נורעו והוכשרו השאובים [עין באר היטב לעיל ס"ק פ"א ומה שכתבתי שם ס"ק לו] מכל מקום כיון שהשיעור מעוט ומצומצם והדבר נמסר לנשים שנוטלים בכל לילה מהמים ושופכים לתוכו חמים, ויש לחוש הרבה שיפתחו משיעור, ואפילו אם נאמר שבשעת הטבילה יפתחו הנקב, אין למסור זה להנשים, שבאורך הזמן יולדו בפתחה. והנה עובדא בקהלא אחת הסמוכה לכאן והיה מבושל רב, על כן חכם שכמוהו עיניו בראשו, עכ"ל]:

(פ) הו"קין. ק"ח [פ"ק קח] לטעמייהו אולי דסבירא להו לעיל בסעיף ג' דכולו שאוב פסול מדאורייתא, לפי זה היכא דהמקוה היתה רובה כשרה ומקצתה שאובה, כגון שנפלו לתוכה ג' לוגין מים שאובין, סגי לכולי עלמא בכשערה, עכ"ל. אבל מדברי הט"ו [ס"ק סג] לא משמע כן. ע"ש. ועיין צ"ע, ודו"ק. והב"ח הקשה דמאי שנא דלעיל סעיף ו' בעי כמוליא זית, וכן בעינן מ' לא סגי בנקב כשערה להציא מים על ידיה לכתולה, וכן מכשיר כשערה. וכתב הש"ך [שם] דלא קשה מידי, דשאני הכא כיון דיש כאן מקוה שלימה אלא שהיא שאובה ויש מקוה שלמה בצדה, הלכך סגי בכשערה לעירוב מקואות, הואיל והוא מדבריהם, עכ"ל: **(פד) צ"תי.** כתבו הט"ו [ס"ק סד] והש"ך [ס"ק קיח] דיש מחלוקת בין הפוסקים איזה מקרי שמי ואיזה ערב, והלכך לענין מעשה יש להממיר כמרוויחו דצין צאורך צין צרוצב צריך שפורת הנוד, וכן פסק הב"ח: **(פה) נפרץ.** והוא הדין אם לא נפרץ אלא שהמים הולכים מזה לזה למעלה מן הכותל ורואים האויר, בעי כקליפת השום ולא סגי בטופח על מנת להטפוח, כן כתב הריב"ש [ש"ך ס"ק קיט]:

דרבי

הלכות מקואות סימן רא

תשובה

קעה

באר הגולה
קב"ל משנה ו' פ"ו
למקואות:

נב (רפד) קייבא לערב מקוה פסול (רפה) או חסר עם מקוה כשר להכשירו או ששניהם חסרים ובא לערבם להכשירם צריך שיהא נקב

דרבי תשובה

עם מקוה כשר. עיין בשו"ת קנאת סופרים בהשמטות לשירי טהרה סימן ג"ה על דבר המקוה שאין בה מ' סאה, ורצו לעשות לה תיקון לחברה סמוך לבאר (אחרת) [אחת] על ידי חבור כשפופרת הנוד וכו'. וז"ל, הנה ידידי, אם זה התיקון נכון על פי הדין מכל מקום אינו נכון, כי זה הועיל רק לדיעבד או ליחיד שאין בו חשש מראית עין, אבל לרבים הוא ודאי חשש מראית עין שיאמרו כי טובלין בפחות מ' סאה, ובפרט בזמנינו ודאי צריך לחוש ללעז ולזות שפתים, כי רבו פי דוברי שקר והאזהבים להטיל מום בכשרים. ועוד בפחות ממים מ' סאה בודאי לא יעלה זרת למעלה מטבורה, עכ"ל שם. והנה לעניות דעתי בודאי צריכין לחוש לכתחלה לדברי רב האי גאון וצדיק ז"ל, אך אם לדין יש תשובה, כי אין בידינו להוסיף גזירות מראית עין מה שלא נמצאו בתלמוד ופוסקים ראשונים, דאז היה כן להוסיף דינים למאות בכל לאו שבתורה מפני מראית העין הגם שמותר מן התורה, [ועיין מזה בדברינו לעיל סעיף ב' ס"ק כ"ג (עמ' טז)], ואין כאן מקומו להאריך. ועיין שם עוד בקנאת סופרים מה שכתב איך להמשיך שיהיה בהמקוה גופה מ' סאה, ועצה היעוצה לעשות חריץ יותר מד' טפחים, ובקצה המקוה יהיה נמוך קצת וירד ממקום גבוה קצת למקום נמוך, ואז ימשך המים בנקל ממנו. וכל זה אם אין [יש תשע"ו] בהמקוה [על כל פנים] כ"א סאין, אבל אם [יש] [אין] בה כ"א סאין, אז יוכל לחברה למי הבאר ולא שייך בזה עוד חשש מראית עין תשע"ו, עכת"ד עיין

והתיבה נקבע בבאר מי מעיין על הארץ תשע"א ומי הבאר מקיפה, ומעצמו יבואו המים למעלה משיעור (עד) [על ידי] הנקב, וכששופכין לתוכה מים חמין ופוחחין הברזא יזחל ממנה עד שיהיה שוה, ואי אפשר להמתין עד שיהיה שוה, שאז יהיו המים פחותין משיעור זרת (ו)למעלה מטבור הנטבל, ולכן מוכרחין לטבול בשעה שעדיין המים זוחלין ואם כן יש חשש זוחלין, וכמו שכתב בשו"ת אמרי אש חלק יורה דעה סימן פ"ב, ובנודע ביהודה תניינא חלק יורה דעה סימן (קמ"ג) [קמ"ב], ועל זה דן הרב השואל דיש לומר דאין זה זוחלין כיון דזוחל לאשבורן ולא על הקרקע, וכנודע משו"ת תשב"ץ חלק ג' סימן (ד') [ל"ד (ד"ה ולעין)], דזוחל לתוך הבית וכותלי הבית מעכבים לא מיקרי זוחל תשע"ב, וכל שכן בזה. והעלה הגאון מהר"ם שיק בתשובה שם דאם חוששין לזוחלין, כיון דכבר נתבטל מכלי בנקב כמוציא רמון על כן עדיף שיהיה מכוסה, כיון דהסכמת הרמב"ם (מקואות פ"ו ה"ד) וטור ושלחן ערוך (ס"ו (עמ' לד) ואחרונים ז"ל דסגי בנקב רמון תשע"ג אפילו מכסין אותו אם התיבה מחובר בבנין, עיין שם: [ועיין לעיל סעיף ב' ס"ק כ"ה (עמ' יז)]:

סעיף נב (רפד) הבא לערב מקוה פסול או חפר עם מקוה כשר. עיין בגדולי טהרה בנחל ס"ק מ"א שנסתפק אם מותר לעשות ההשקה בשבת, אם יש לדמות זה למה שכחבו הפוסקים דאסור לבטל איסור בשבת, עיין שם תשע"ד ובשמלה ס"ק צ"ב שהעלה דמותר לערב זה בשבת תשע"ה, עיין שם טעמיו: (רפה) או חסר

באר יצחק

שהנקב פתוח, אם כן ודאי דאין כאן מתקן ושרי, אך לדעת הפוסקים דס"ל דעל ידי השקה נשאר לעולם בהכשרו אם כן הוא מתקן, עיי"ש. ועיין בשו"ת מהרש"ם (מ"ד סימן ע"ט ד"ה ומ"ט), ובערך ש"י (סימן ר"א סעיף ע"ה ד"ה ע"ט): **תשעה.** וכן פסק בשו"ת אגרות משה (או"מ ח"ג סימן פ"ט): **תשעו.** הגהתי ע"פ לשון הקנאת סופרים, וכן להלן: **תשעז.** ר"ל דבאין בו כ"א סאה, אז יעשו חיבור למי הבאר ומדינא כשרים, רק דהוי חשש מראית עין, ואז

אינו ענין להלכות מקואות: **תשעא.** במהר"ם שיק איתא, והתיבה נקבע בבנין מונחת בבאר מי מעיין על הארץ: **תשעב.** עיין לעיל (עמ' קנד הערה מ"ט) שהבאנו שנחלקו האחרונים בכוונת התשב"ץ: **תשעג.** ר"ל לאפוקי שיטת הראב"ד בהשגותיו (סג) דסבירא ליה דאפילו בטל שם כלי מיניה בעינן דוקא חיבור על ידי שפופרת הנוד, עיי"ש: **תשעד.** עיי"ש שכתב דלדעת הפוסקים דסבירא להו דהשקה אינה מתרת אלא כל זמן

